

การสร้างสรรค้บทประพันธ์เพลง “อีสานรอนโด” สำหรับวินอองซอมเบิล

The Composition of Music “Isan Rondo” for Wind Ensemble

วีระศักดิ์ งามวงศ์ธรรมชัย^{1*} / วาทิน ประชานันท์² / ณัฐพล อาสวาง³

Weerasak Ngamwongronnchai / Watin Prachanunt / Natthaphon Asawang

^{1,2}สาขาวิชาดนตรีสากล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

³สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Music Education Program, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

^{*}Corresponding author's E-mail: Weerasak.ng@bru.ac.th

Received: November 5, 2024

Revised: December 5, 2024

Accepted: December 9, 2024

DOI: <http://doi.org/>

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนออรรถาธิบายพรรณนาวิเคราะห์การสร้างสรรค้บทประพันธ์เพลงที่ประพันธ์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค้บทรคทางวัฒนธรรมดนตรีอีสาน อนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล โดยวิธีการนำ ลายนกไชบินข้ามทุ่ง ลายค้กแดนตำข้าว ลายแมงด้บเต่า และลายแมงก้ดอมดอก รวมถึงศูนย์กลางเสียง และเสียงเสพของลายใหญ่มาเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างสรรค้ ผลการสร้างสรรค้คือ บทประพันธ์เพลงที่มีแนวทำนองหลักและเสียงประสานอยู่ในบันไดเสียง A ไมเนอร์ เครื่องหมายประจําจังหวะ 4/4 เนื้อดนตรีมีลักษณะเป็นแบบดนตรีหลากหลายหรือโพลีโฟนี อัตราความเร็วของบทเพลงนี้จะมี ความหลากหลาย สังกค้ตลักษณะแบบรอนโด แบ่งออกเป็น 9 ท่อน ได้แก่ 1) ท่อนบทนำ 2) ท่อน A 3) ท่อนช่วงเชื่อม 1 4) ท่อน B 5) ท่อน A1 6) ท่อนช่วงเชื่อม 2 7) ท่อน C 8) ท่อน A2 9) ท่อนจบ บทเพลงสร้างสรรค้ที่ประพันธ์ขึ้นนี้เป็นการสะท้อนถึงเอกลักษณ์

ทางวัฒนธรรมดนตรีของลายเพลงพื้นบ้านอีสาน และนำเสนอความหลากหลายทางดนตรีในรูปแบบวงวินอองซอมเบิล โดยนำหลักการและเทคนิคการประพันธ์ดนตรีมาสร้างสรรค์ให้เกิดความร่วมมือในเชิงพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์, อีสานรอนโด, วินอองซอมเบิล, ดนตรีร่วมสมัย, ลายเพลงพื้นบ้านอีสาน

Abstract

This academic article presents a descriptive analysis of the creative process behind a musical composition aimed at preserving, promoting, and transmitting the cultural heritage of Isan music to an international audience. The composition incorporates key elements from traditional Isan musical motifs, such as “Lai Nok Sai Bin Kham Thung”, “Lai Tak Ka Taen Tum Khao”, “Lai Mang Tub Tao”, and “Lai Mang Phu Tom Dok”, as well as the tone center and drone pitch of “Lai Yai”, to serve as the foundation for its creation. The result is a musical composition featuring a main melody and harmonies structured in the A minor scale with a 4/4 time signature. The piece is polyphonic, showcasing diverse musical textures, and exhibits varying tempos. Its form is a rondo, divided into nine sections: 1) Introduction 2) Section A 3) Transition 1 4) Section B 5) Section A1 6) Transition 2 7) Section C 8) Section A2 9) Ending section. This creative composition reflects the unique cultural identity of Isan folk music motifs while presenting musical diversity in the form of a wind ensemble. By integrating principles and techniques of music composition, the piece achieves a contemporary expression rooted in multiculturalism.

Keywords: creative compositions, contemporary music, Isan rondo, northeastern folk music, wind ensemble

บทนำ

บทประพันธ์เพลงนี้เป็น การนำดนตรีพื้นบ้านอีสานและดนตรีตะวันตกที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันมาผสมผสานสองวัฒนธรรมดนตรีเพื่อสร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยให้เกิดความน่าสนใจ เพราะดนตรีทั้งสองแนวทางมีองค์ประกอบทางดนตรีที่โดดเด่น และเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างผลงานดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ Chantrangsi (2019) กล่าวว่า การผสมผสานดนตรีพื้นบ้านอีสานและดนตรีตะวันตกทำให้เกิดการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย โดยการใช้จังหวะและท่วงทำนองของดนตรีอีสานร่วมกับโครงสร้างและทฤษฎีของดนตรีตะวันตก ซึ่งทำให้เกิดเสียงที่แปลกใหม่และน่าสนใจ แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ดนตรีอีสานได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่ยังเป็น การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีอีสานสู่ระดับสากลอีกด้วย การผสมผสานนี้ได้รับการส่งเสริมโดยศิลปินรุ่นใหม่ในประเทศไทยและยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง “อีสานรอนโด” เป็นลักษณะการประพันธ์เพลงแบบร่วมสมัย มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่เปิดกว้าง มีอิสระในการประยุกต์ใช้เทคนิคการประพันธ์ ซึ่งเป็นการผสมผสานทั้งด้านเทคนิคและอารมณ์ที่เป็นส่วนสำคัญ ทำให้ดนตรีร่วมสมัยมีชีวิตชีวาและมีความหลากหลาย Thammabut (2009) กล่าวว่า แนวทางในการประพันธ์ดนตรีร่วมสมัยเป็นการสร้างสรรค์ที่ไม่จำกัดกรอบ คีตกวีสามารถใช้เทคนิคการผสมผสานเสียง การเปลี่ยนแปลงจังหวะ และการใช้เสียงจากแหล่งต่าง ๆ รวมถึงดนตรีพื้นบ้านและเสียงธรรมชาติ เพื่อสร้างบทเพลงที่มีมิติเชิงวัฒนธรรมและสื่อสารถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คีตกวีในดนตรีร่วมสมัยมักมุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน ด้วยการเรียบเรียงและผสมผสานองค์ประกอบที่ทำให้ดนตรีสามารถสื่อสารกับผู้ฟังยุคใหม่ได้ ดนตรีร่วมสมัยจึงไม่เพียงแต่สะท้อนสังคมเท่านั้น แต่ยังมีสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบที่มีความหมายและสร้างสรรค์ในแบบที่ไม่จำกัด เช่นเดียวกับ Trakulthun (2015) ที่กล่าวว่า การพัฒนาองค์ประกอบดนตรีมาสู่ดนตรีร่วมสมัยของศตวรรษนี้ ไม่ได้หมายความว่า รูปแบบหรือลักษณะเฉพาะทางดนตรีของยุคก่อนหน้านั้นจะสูญหายไป

โดยสิ้นเชิง แต่รูปแบบของดนตรีที่เป็นแบบแผนก็ยังคงดำรงอยู่ เช่น ดนตรีแจ๊ส ดนตรีร็อก ดนตรีสมัยนิยม ดนตรีเชิงพาณิชย์ และดนตรีอื่น ๆ ส่วนใหญ่แล้วดนตรีเหล่านี้ยังคงอิงวิธีการประสานเสียงและองค์ประกอบทางดนตรีที่มีแบบแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการจัดการหรือพิจารณาที่มาของศูนย์กลางเสียง เพียงแต่ดนตรีเหล่านั้นได้ผสมผสานหรือปรับเปลี่ยนองค์ประกอบบางประการ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้เป็นลักษณะเฉพาะของดนตรีนั้น ๆ

บทประพันธ์เพลงนี้เป็นรูปแบบวงวินองซอมเบลที่มีความโดดเด่นในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางดนตรีพื้นบ้านให้เข้ากับรูปแบบสากล เป็นกลุ่มวงดนตรีที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมทั่วโลก ทั้งในแง่การแสดงและการศึกษา วงประเภทนี้ส่งเสริมการเล่นดนตรีที่มีความซับซ้อนและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาทักษะการฟัง การสร้างเสียง และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนานักดนตรีในทุกกระดับ Battisti (2002) กล่าวว่า วงวินองซอมเบลมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวงโยธวาทิตทั่วไป โดยมักมีขนาดวงที่เล็กกว่า และมีความยืดหยุ่นในการจัดองค์ประกอบของวง วงวินองซอมเบลเน้นการเล่นร่วมกันของเครื่องลมหลายประเภท ทั้งเครื่องลมไม้และเครื่องลมทองเหลือง โดยจะจัดองค์ประกอบให้แต่ละเสียงมีบทบาทในการแสดงบทเพลงที่หลากหลาย รวมถึงการใช้เสียงของเครื่องลมแต่ละชนิดให้เกิดความสมดุลและมีความหลากหลายทางด้านเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานประพันธ์ดนตรีร่วมสมัยที่มักใช้วงวินองซอมเบลในการนำเสนอเสียงที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ในด้านการประพันธ์เพลงสำหรับวงวินองซอมเบลมักจะเน้นที่ความหลากหลายของเสียง ดังนั้นการนำวงวินองซอมเบลมาใช้ในบทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์นั้น จะเน้นการใช้เครื่องลมไม้และเครื่องลมทองเหลืองเพื่อสร้างเสียงที่มีความหลากหลาย สามารถเล่นเสียงหลายแนวพร้อมกัน ปรับแต่งและพัฒนาหลายเพลงพื้นบ้าน เรียบเรียงเสียงประสาน และสร้างจังหวะที่ซับซ้อนขึ้น

วัตถุประสงค์

บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อผสมผสานดนตรีพื้นบ้านอีสานและดนตรีตะวันตกในดนตรีร่วมสมัยเป็นการสร้างสรรค์ที่ไม่เพียงแต่เชื่อมโยงสองวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน แต่ยังสะท้อนความหลากหลายและความงดงามของดนตรีในระดับสากล โดยการเรียนรู้ดนตรีทั้งสองวัฒนธรรมจะช่วยให้ผู้ศึกษาดนตรีและผู้ที่มีความสนใจด้านดนตรีมีแนวคิด ทักษะ และความรู้ที่หลากหลาย สามารถสร้างผลงานที่เป็นเอกลักษณ์และสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน

วิธีดำเนินงาน

การสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงนี้เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์บริบทและลักษณะทางทำนองของลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายตักแตนคำข้าว ลายแมงด้บเต่า และลายแมงกุ่มตอมดอก รวมถึงศูนย์กลางเสียงและเสียงเสพของลายใหญ่ โดยรวบรวมข้อมูลจากงานเอกสาร งานวิจัย บทเพลงที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์เป็นบทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวินองซอเมเบิล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารตำราโน้ตเพลงที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non – Structured Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดรวบรวมองค์ความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง

2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ วารสาร เอกสารตำราโน้ตเพลงที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะทางทำนองของลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายตักแตนคำข้าว ลายแมงด้บเต่า และลายแมงกุ่มตอมดอก รวมถึงศูนย์กลางเสียง

และเสียงเสพของลายใหญ่ โดยการพิจารณาอัตราส่วนโน้ต การวางแนวเสียง การเคลื่อนทำนอง และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะทางดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยพิจารณาจากความเป็นมา โครงสร้าง และลักษณะทางดนตรี ได้แก่ ทำนอง วรรคตอน บันไดเสียง รูปแบบจังหวะ การพัฒนาทำนอง และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบของบทเพลง สังกัดลักษณะ การประสานเสียง กลวิธี และเทคนิคการประพันธ์เพลงในการนำมาใช้สร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง

3. กระบวนการสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ลักษณะทางทำนองของลายนกไชบินข้ามทุ่ง ลายตักแตนคำข้าว ลายแมงตัวเต่า และลายแมงกุ่มตอมดอก รวมถึงศูนย์กลางเสียงและเสียงเสพของลายใหญ่ และลักษณะทางดนตรีพื้นบ้านอีสาน มาออกแบบแนวคิด สังกัดลักษณะ การแปรทำนอง การประสานเสียง รูปแบบจังหวะ และเทคนิคที่ใช้ในการประพันธ์เพลงเพื่อให้เกิดเป็นผลงานชิ้นใหม่สำหรับวินองซอมเบล

4. การนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอผลงานบทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวินองซอมเบล ในรูปแบบ Video media ระบบ Online โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อย เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2567 ในงานการนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5 หลังจากนั้นจึงนำมาเสนอเป็นบทอรรถาธิบายพรรณนาวิเคราะห์

เนื้อหา

ผู้สร้างสรรค์นำ “ลายใหญ่” มาใช้ในการสร้างสรรค์ เนื่องจากลายใหญ่เป็นเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีจังหวะหนักแน่น สะท้อนถึงความภูมิใจและความแข็งแกร่งของชุมชนอีสาน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศมงคล ความสามัคคี และสร้างความสนุกสนาน ลายใหญ่จึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ทางดนตรีและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาในชุมชน

Chaoesan (2012) กล่าวว่า ลายใหญ่มีจังหวะที่หนักแน่นและทำนองที่เต็มไปด้วยพลัง ใช้การเปลี่ยนจังหวะและการบรรเลงที่เน้นความตื่นเต้นเร้าใจ เพื่อสร้างบรรยากาศของการเฉลิมฉลอง โครงสร้างของเพลงมักเริ่มด้วยทำนองที่ค่อย ๆ เพิ่มความเร็วและจังหวะ เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางเพลงจะใช้ท่อนที่หนักแน่นและรวดเร็วเพื่อเน้นอารมณ์ที่เข้มข้น เสียงแคน และกลองจะบรรเลงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกมีพลัง และสนุกสนานไปกับเพลง

ผู้สร้างสรรค์นำลายนกไชบินข้ามทุ่ง ลายตักแตนดำข้าว ลายแมงคืบเต่า และลายแมงกุ่มตอมดอก ที่เป็นลายเพลงพื้นบ้านอีสานมาใช้ในการสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ลายนกไชบินข้ามทุ่ง เป็นลายเพลงพื้นบ้านของภาคอีสานที่สะท้อนถึงความอิสระและความงดงามของธรรมชาติ โดยเลียนแบบเสียงและการเคลื่อนไหวของนกไชที่บินข้ามทุ่งนา ลายเพลงพื้นบ้านอีสานนี้มีบทบาทสำคัญในงานประเพณี และพิธีกรรมของชุมชนอีสาน ช่วยสร้างความสามัคคีและความผูกพันกับวัฒนธรรมท้องถิ่น Chaoesan (2012) กล่าวว่า ลายนกไชบินข้ามทุ่งมีจังหวะที่ไพเราะและนุ่มนวล คล้ายเสียงนกไชที่ส่งเสียงใส แหลมสูง อย่างต่อเนื่อง มีจังหวะสม่ำเสมอขณะบินข้ามทุ่ง เครื่องดนตรีที่ใช้มักจะเป็นแคน พิณ และซอที่สร้างทำนองซ้า ๆ เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวต่อเนื่องของนกที่บินโฉบไปมา ท่วงทำนองที่สูงต่ำสลับกันช่วยสร้างบรรยากาศของธรรมชาติและความรู้สึกของการบินเหนือท้องนา เพลงนี้มีความอ่อนโยนและสงบ โดยบางครั้งมีการเล่นที่ช้าลงเพื่อสะท้อนถึงการพักผ่อนของนกไชเมื่อบินมาไกล

2. ลายตักแตนดำข้าว เป็นลายเพลงพื้นบ้านของภาคอีสานที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์ สะท้อนถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมีบทบาทในงานพิธีกรรมของชาวอีสาน เป็นทั้งสื่อแห่งความบันเทิงและการเชื่อมโยงผู้คนในชุมชน Department of Fine Arts (2018) กล่าวว่า ลายตักแตนดำข้าวมีจังหวะ และโครงสร้างของลายตักแตนดำข้าวมีความรวดเร็วและเร้าใจ โดยใช้การซ้ำท่อนเพลง และการ

เปลี่ยนจังหวะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คล้ายคลึงกับการเคลื่อนไหวของตุ๊กแต่นที่มีการหยุดและเคลื่อนไหวอย่างกระฉับกระเฉง ในจังหวะที่ไม่แน่นอน เสียงแคนที่บรรเลงลายนี้จะมีการใช้เสียงสูงต่ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศที่สดชื่น และกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกสนุกสนาน

3. ลายแมงตับเต่า เป็นเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีบทบาทสำคัญในงานประเพณีท้องถิ่นภาคอีสาน ช่วยสร้างบรรยากาศอบอุ่น และเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเข้าด้วยกัน สื่อถึงชีวิต และวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานเป็นสัญลักษณ์ของความอดทนและความเรียบง่ายในการใช้ชีวิต Chaoesan (2012) กล่าวว่า ลายแมงตับเต่ามีจังหวะที่เนิบช้า และท่วงทำนองที่เข้าไปเข้ามาเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของแมงตับเต่า เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงลายนี้ได้แก่ แคน โปงกลาง และพิณ ที่ช่วยสร้างเสียงที่นุ่มนวลและเป็นจังหวะที่ช้า เรียบง่าย ผู้ฟังจะรู้สึกสงบและเชื่อมโยงกับธรรมชาติผ่านการฟังเอกลักษณ์ของลายแมงตับเต่านี้นี้มักจะใช้ท่อนช้าและจังหวะคงที่เพื่อสร้างความสมดุล

4. ลายแมงกู่ตอมดอก เป็นลายเพลงพื้นบ้านอีสานที่สื่อถึงความงดงาม และสมดุลของธรรมชาติ เป็นบรรยากาศสงบและผ่อนคลาย บทบาทของลายแมงกู่ตอมดอกมีความสำคัญในงานประเพณีของชาวอีสาน ช่วยสร้างความอบอุ่นและเชื่อมโยงผู้ฟังกับธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นอีสาน Chaoesan (2012) กล่าวว่า ลายแมงกู่ตอมดอกมีจังหวะที่เนิบช้าและทำนองที่นุ่มนวล ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน พิณ และ โปงกลาง สร้างเสียงที่คล้ายกับการเคลื่อนไหวของแมงกู่ที่บินโฉบไปมาเพื่อหาอาหาร เสียงที่สูงต่ำสลับกันช่วยสร้างบรรยากาศที่สงบ และสอดคล้องกับธรรมชาติ ลายเพลงนี้เป็นการแสดงถึงความสอดคล้องระหว่างมนุษย์ และธรรมชาติที่สงบสุข ทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความผ่อนคลาย และความสวยงามในชีวิตประจำวัน

ผู้สร้างสรรค์นำสังคีตลักษณะแบบรอนโด (Rondo) มาใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อเป็นการใช้ทำนองหลักที่กลับมาเล่นซ้ำหลายครั้ง สลับกับทำนองแทรกที่สร้างสีสัน และสร้างความหลากหลายของเนื้อดนตรี Griffiths (1980) กล่าวว่า รอนโดเป็นหนึ่งในรูปแบบดนตรีคลาสสิกที่มีโครงสร้างเฉพาะ โดยการจัดองค์ประกอบเน้นการใช้ทำนอง

หลักที่กลับมาเล่นซ้ำหลายครั้ง และมีส่วนทำนองแทรกซึ่งเรียกว่า “ตอนสอด” หรือ “ตอนแทรก” โดยทั่วไป รูปแบบนี้จะมีโครงสร้างเป็นลำดับของทำนองหลัก (A) ที่จะถูกนำกลับมาทำซ้ำหลายครั้ง โดยมีตอนสอดต่าง ๆ (B, C, D) แทรกเข้าไประหว่างทำนองหลัก เช่น รูปแบบ ABACA, ABACABA หรือรูปแบบอื่นที่คล้ายคลึงกัน โครงสร้างนี้ทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ที่จดจำได้ง่ายและน่าติดตาม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้รอนโดมีความโดดเด่นในดนตรีคลาสสิกและดนตรีร่วมสมัย เช่นเดียวกับ Kerman and Tomlinson, (2008) ที่กล่าวว่า ความโดดเด่นของสังคีตลักษณะรอนโดอยู่ที่การทำให้ผู้ฟังสามารถติดตามทำนองหลักที่เล่นซ้ำได้ง่าย และเพิ่มสีสันด้วยการแทรกทำนองใหม่ ๆ เข้าไปทำให้บทเพลงมีความหลากหลายแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม

ผู้สร้างสรรค์นำเนื้อดนตรีหลากแนวหรือโพลีโฟนี (Polyphony) มาใช้ในการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเรียงเสียงที่มีหลายแนวทำนองเล่นพร้อมกัน โดยแต่ละแนวเสียงมีความเป็นอิสระ ช่วยเสริมให้เกิดมิติและความสมบูรณ์ของเสียง เพื่อสร้างความหลากหลายและซับซ้อนในบทเพลง Grout and Palisca (2006) กล่าวว่า ดนตรีหลากแนวหรือโพลีโฟนีเป็นการเรียงเสียงที่มีมากกว่าหนึ่งแนวทำนองเล่นพร้อมกัน โดยแต่ละแนวเสียงมีความเป็นอิสระและเสริมซึ่งกันและกัน โพลีโฟนีมีรากฐานตั้งแต่ยุคกลางและยุคเรอเนสซองส์ และได้รับความนิยมอย่างสูงในยุคบาโรก โดยเฉพาะในผลงานของนักประพันธ์ดนตรีอย่างโยฮัน เซบาสเตียน บาค ซึ่งเป็นที่รู้จักในเรื่องของการประพันธ์โพลีโฟนีที่ละเอียดและซับซ้อน เช่น ผลงาน The Art of Fugue เช่นเดียวกับ Cook (2001) ที่กล่าวว่า ดนตรีโพลีโฟนีได้รับการพัฒนา และผสมผสานเข้ากับดนตรีสมัยใหม่ การผสมผสานเทคนิคเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความหลากหลายทางดนตรี ดังนั้น ดนตรีหลากแนวหรือโพลีโฟนีจึงไม่เพียงแต่เป็นศิลปะในการประพันธ์ดนตรี แต่ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างความหลากหลายของเสียงที่ซับซ้อนและกลมกลืน

บทวิเคราะห์

บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์เคสตรา เป็นบทประพันธ์เพลงที่มีแนวทำนองหลักและเสียงประสานอยู่ในบันไดเสียง A ไมเนอร์ เครื่องหมายประจำจังหวะ 4/4 เน้นดนตรีมีลักษณะเป็นแบบดนตรีหลากหลายหรือโพลีโฟนี อัตราความเร็วของบทเพลงนี้จะมีความหลากหลาย เครื่องดนตรีประกอบด้วย ฟลูต คลาริเน็ต อัลโตแซกโซโฟน เทเนอร์แซกโซโฟน บาริโตนแซกโซโฟน เฟรนช์ฮอร์น ทรัมเป็ต ทรัมโบน ยูโฟเนียม และทูบา สังกัดลักษณะแบบรอนโด แบ่งออกเป็น 9 ท่อน ดังนี้

1. ท่อนบทนำ เป็นการนำเสนอศูนย์กลางเสียง (Tone center) ของหลายใหญ่ ประกอบด้วยเสียง A C D E G โดยการเคลื่อนทำนองแบบสวนทาง (Contrary motion) บนความต่างเนื้องดนตรี และใช้เสียงเสพ (Drone pitch) ประกอบด้วยเสียง A และ E ในการค้างเสียงยาว รวมถึงการเพิ่มเติมความกระชับของเสียงเสพด้วยการย่อส่วนลักษณะจังหวะ (Diminution) เพื่อให้เกิดมิติเสียง มีมวลเสียงของเนื้องดนตรีที่หนาแน่น

ภาพ 1

ท่อนบทนำ

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์เคสตรา
ห้องเพลงที่ 1 – 4 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

2. ท่อน A เป็นการอ้างอิงทำนองมาจากลายนกดโซ่บินข้ามทุ่ง พัฒนาโดยการแปรทำนอง (Melodic variation) ในการประดับเสียงตัวโน้ตเพิ่มเติมสีสันของท่วงทำนอง และพัฒนาศูนย์กลางเสียงของลักษณะอัตราส่วนโน้ตให้กระชับมากขึ้น ด้วยการย่อส่วนลักษณะจังหวะ รวมถึงการใช้ทำนองสีสัน (Klangfarbenmelodie) ในการกระจายทำนองบนความต่างของเนื้อดนตรีเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวต่อเนื่องของนกดโซ่ที่บินโฉบไปมาและมีจังหวะไม่สม่ำเสมอขณะบินข้ามทุ่ง

ภาพ 2

ท่อน A

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวินอองซอมเบิล
ห้องเพลงที่ 54 – 61 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

3. ท่อนช่วงเชื่อม 1 เป็นการอ้างอิงทำนองมาจากลายตักเตนตำข้าว พัฒนาโดยการเลียน (Imitation) เป็นการไล่เลียนกันของทำนองที่เกิดจากทำนองเดียวกันแต่เริ่มไม่พร้อมกันเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของตักเตนอย่างต่อเนือง

ภาพ 3

ท่อนช่วงเชื่อม 1

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวินองซอมเบิล

ห้องเพลงที่ 91 – 97 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

4. ท่อน B เป็นการอ้างอิงทำนองมาจากลายเมฆดับเต่า พัฒนาโดยการเหลื่อมซ้ำประโยคเพลง (Phrase shifting) เป็นการเคลื่อนที่ของประโยคเพลงที่ปรากฏไม่พร้อมกันทำให้เกิดการเคลื่อนที่ไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของเมฆดับเต่าในท่วงทำนองที่ซ้ำไปซ้ำมา

ภาพ 4

ท่อน B

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์เคสตรา
ห้องเพลงที่ 129 – 133 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

5. ท่อน A1 เป็นการนำทำนองของลายนกลีขรินเข้ามาทำนองที่ 1 กลับมาอีกครั้ง ตามแบบแผนของสังคีตลักษณ์รอนโด โดยมีศูนย์กลางเสียงเป็นการย่อส่วนลักษณะจังหวะเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของนกลีขรินที่บินโฉบไปมา

ภาพ 5

ท่อน A1

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์เคสตรา
ห้องเพลงที่ 144 – 147 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

6. ท่อนช่วงเชื่อม 2 เป็นการนำทำนองของลายตึกแดนตำข้าวกลับมาอีกครั้ง และพัฒนาโดยการใช้หลักลักษณะจังหวะ (Polyrhythm) เป็นการเคลื่อนที่และการทับซ้อนของอัตราจังหวะที่แตกต่างกันในลักษณะหลายรูปแบบบนความต่างของเนื้อดนตรีเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของตึกแดนอย่างกระฉับกระเฉงในจังหวะที่ไม่แน่นอน

ภาพ 6

ท่อนช่วงเชื่อม 2

The image shows a musical score for a jazz ensemble. The instruments listed are Alto Sax, Tenor Sax, Horn, Trumpet, Trombone, Euphonium, and Tuba. The score is in 2/4 time and has a key signature of one sharp (F#). It features various dynamics such as *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte), and includes markings for triplets (3) and *mf sempre*. A rehearsal mark '159' is present at the beginning of the score.

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงอองซอนเบิล
ห้องเพลงที่ 159 – 162 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

7. ท่อน C เป็นการอ้างอิงทำนองมาจากลายแมงกู่ตอมดอก พัฒนาโดยการจัดวางประโยคของแนวทำนองบนเนื้อดนตรีที่แตกต่างกัน และพัฒนาศูนย์กลางเสียงด้วยการเคลื่อนที่แบบแนวซ้ำขึ้นพื้น (Ostinato) เป็นการซุ่มเสียงไปมาตลอดทั้งท่อนเพลง รวมถึงการพัฒนาจังหวะด้วยโน้ตพรอม (TriII) เป็นการประคองโน้ตให้เกิดสีสันเสียงที่คล้ายกับการเคลื่อนไหวของแมงกู่ที่บินโฉบไปมาเพื่อเก็บน้ำหวานในดอกไม้ และมีเสียงที่สูงต่ำสลับกันเพื่อสะท้อนถึงบรรยากาศโดยรอบ

ภาพ 7

ท่อน C

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์แกนเบลล์
ห้องเพลงที่ 175 – 182 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

8. ท่อน A2 เป็นการนำทำนองของलयนกไซบินข้ามท่วงตอนที่ 2 กลับมาอีกครั้ง ตามแบบแผนของสังคีตลักษณะรอนโด โดยพัฒนารูปแบบกลุ่มจังหวะ (Rhythm pattern) ด้วยการจัดวางกลุ่มจังหวะให้มีอัตราส่วนโน้ตรูปแบบของอัตราจังหวะสองผสมที่อยู่ในเครื่องหมายประจำจังหวะในอัตราจังหวะสี่ธรรมดา และเพิ่มเติมกลุ่มจังหวะยี่มที่เป็นอัตราส่วนโน้ตพยางค์ทำให้กลุ่มจังหวะต่างไปจากเดิมเพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของนกไซที่มีจังหวะไม่สม่ำเสมอขณะบินข้ามท่วง

ภาพ 8

ท่อน A2

Musical score for Tuba, Euphonium, Baritone Saxophone, and Alto Saxophone, measures 187-190. The score shows a melodic line for the saxophones and a bass line for the tuba and euphonium. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The music features triplets and accents.

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์แกน

ห้องเพลงที่ 187 – 190 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

9. ท่อนจบ เป็นการเคลื่อนที่ของศูนย์กลางเสียงแบบแนวข้างขึ้นพื้นในลักษณะการข้อยกจังหวะ และพัฒนาเสียงเสฟเป็นกลุ่มจังหวะในลักษณะลีลาการสอดประสานแนวทำนองแบบเลียนที่แต่ละแนวของเนื้อดนตรีเป็นอิสระในแนวอน และจบบทเพลงด้วยเสียงค้างยาว

ภาพ 9

ท่อนจบ

ที่มา: บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ “อีสานรอนโด” สำหรับวงออร์แกนเบลล์
ห้องเพลงที่ 255 – 261 โดยผู้สร้างสรรค์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2567

ดนตรีอีสานสะท้อนวิถีชีวิต อารมณ์ และสื่อถึงบรรยากาศของท้องถิ่น ดนตรีตะวันตกมีความซับซ้อนในโครงสร้างและเทคนิคการเรียบเรียง การศึกษาดนตรีทั้งสองประเภทช่วยให้เข้าใจถึงอารมณ์และวัฒนธรรม เป็นการเปิดโอกาสให้สร้างสรรค์การผสมผสานเสียงจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสะท้อนเอกลักษณ์และเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสม จากการวิเคราะห์บทประพันธ์เพลง จะเห็นได้ว่า บทประพันธ์เพลงนี้ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยการอ้างอิงทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานมาประยุกต์ใช้กับสำเนียงของเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องลม และผสมผสานให้เข้ากับเทคนิคการประพันธ์ของดนตรีร่วมสมัยเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านร่วมสมัยในเชิงพหุวัฒนธรรม

สรุป

บทความนี้กล่าวถึงการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง "อีสานรอนโด" สำหรับวงออร์แกน โดยใช้โครงสร้างดนตรีตะวันตกและอ้างอิงทำนองจากลายเพลงพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ ลายนกไซบินข้ามทุ่ง ลายตักแคนดำข้าว ลายแมงด้บเต่า และลายแมงกูดมดดอก รวมถึงศูนย์กลางเสียงและเสียงเสฟของลายใหญ่มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ และอธิบายการดำเนินงานสร้างสรรค์บทเพลงโดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยงานเอกสารและการสัมภาษณ์ 2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ทำนอง ลักษณะดนตรีอีสาน และสังเคราะห์เป็นบทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์ 3) กระบวนการสร้างสรรค์ โดยการออกแบบแนวคิด สังคัลลักษณ์ และการประสานเสียง 4) การนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ในรูปแบบ Video media ระบบ Online เป็นบทเพลงที่มีลักษณะของเนื้อดนตรีแบบโพลีโฟนี โดยการใช้บันไดเสียง A ไมเนอร์ เครื่องหมายประจำจังหวะ 4/4 อัตราความเร็วมีความหลากหลาย มีเครื่องมือที่ใช้สร้างสรรค์ ได้แก่ ฟลูต คลาริเน็ต อัลโตแซกโซโฟน เทเนอร์แซกโซโฟน บาริโตนแซกโซโฟน เฟรนช์ฮอร์น ทรัมเป็ต ทรอมโบน ยูโฟเนียม และทูบา มีสังคัลลักษณ์แบบรอนโด 9 ท่อน ดังนี้

1. ท่อนบทนำ เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของศูนย์กลางเสียงและเสียงเสฟของลายใหญ่ โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การเคลื่อนทำนองแบบสวนทาง และการย่อส่วนลักษณะจังหวะ

2. ท่อน A เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายนกไซบินข้ามทุ่ง โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การแปรทำนอง การย่อส่วนลักษณะจังหวะ และการใช้ทำนองสืสัน เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวต่อเนื่องของนกไซที่บินโฉบไปมาและมีจังหวะไม่สม่ำเสมอขณะบินข้ามทุ่ง

3. ท่อนช่วงเชื่อม 1 เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายตักแคนดำข้าว โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การเลียน เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของตักแคนอย่างต่อเนื่อง

4. ท่อน B เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายแมงด้บเต่า โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การเลื่อมซ้ำประโยคเพลง เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของแมงด้บเต่าในท่วงทำนองที่เข้าไปเข้ามา

5. ท่อน A1 เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายนกไซบินข้ามทุ่ง โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การย่อส่วนลักษณะจังหวะ เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของนกไซที่บินโฉบไปมา

6. ท่อนช่วงเชื่อม 2 เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายตึกแดนดำข้าว โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การใช้หลักลักษณะจังหวะ เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของตึกแดนอย่างกระฉับกระเฉงในจังหวะที่ไม่แน่นอน

7. ท่อน C เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายแมงกุ่มตอมดอก โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การเคลื่อนที่แบบแนวซ้ายขึ้นพื้น และการพัฒนาลักษณะจังหวะด้วยโน้ตพรม สะท้อนถึงการเคลื่อนไหวของแมงกุ่มที่บินโฉบไปมาเพื่อเก็บน้ำหวานในดอกไม้

8. ท่อน A2 เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของลายนกไซบินข้ามทุ่ง โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การพัฒนารูปแบบกลุ่มจังหวะ เพื่อสะท้อนการเคลื่อนไหวของนกไซที่มีจังหวะไม่สม่ำเสมอขณะบินข้ามทุ่ง

9. ท่อนจบ นำ เป็นอรรถาธิบายในเรื่องของศูนย์กลางเสียงและเสียงเสฟ โดยมีเทคนิคการประพันธ์เพลงคือ การเคลื่อนที่แบบแนวซ้ายขึ้นพื้น และการย่อลักษณะจังหวะ

บทประพันธ์เพลงสร้างสรรค์นี้แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ศิลปะดนตรีพื้นบ้านอีสานเข้ากับแนวคิดทางด้านดนตรีสากลได้อย่างกลมกลืน ทั้งในด้านจังหวะทำนอง และโครงสร้าง รวมถึงการผสมผสานลายเพลงพื้นบ้านอีสานและลักษณะทางดนตรีตะวันตกให้เกิดเป็นดนตรีร่วมสมัยด้วยการเชื่อมโยงสองวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อสะท้อนความหลากหลายและความงดงามของดนตรีในระดับสากล ส่งการพัฒนาให้

เกิดแนวคิด และแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาและทำความเข้าใจทั้งดนตรีพื้นบ้านอีสานและดนตรีตะวันตกอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะเริ่มผสมผสาน
2. ควรมีการศึกษาลักษณะเพลงพื้นบ้านอีสานในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม
3. ควรทดลองใช้เครื่องดนตรีในรูปแบบวงดนตรีอื่น ๆ เช่น วงควินเทต วงแจ๊ส วงคอนเสิร์ตแบนด์
4. ควรต่อยอดการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงในรูปแบบดนตรีอื่น ๆ เช่น อีสานซิมและแวลูเอชัน อีสานเทอนารี อีสานโซนาตา

References

- Chaoesan, S. (2012). *Lifestyle and folk culture of Isan people*. Mahasarakham University Press. [in Thai]
- Chantrangsi, S. (2019). *Traditional Thai music and western influence*. Music Studies Publishing. [in Thai]
- Department of Fine Arts. (2018). *Traditional music and Isan culture*. Office of Art and Culture. [in Thai]
- Thammabut, N. (2009). *Contemporary composition*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Thavorn, S. (2018). Isan folk music: The heart of northeastern Thailand. *Journal of Isan Culture*, 8(3), 10-18. [in Thai]
- Trakulhun, W. (2015). *Music of the 20th century*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]

- Battisti, F. L. (2002). *The winds of change: The evolution of the contemporary American wind band/ensemble and its conductor*. GIA Publications.
- Benward, B., & Saker, M. (2003). *Music in theory and practice*. McGraw-Hill.
- Cook, N. (2001). *Music: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Cooper, G., & Meyer, L. B. (1960). *The rhythmic structure of music*. University of Chicago Press.
- Grout, D. J., & Palisca, C. V. (2006). *A history of western music*. W.W. Norton.
- Miller, J. (2020). *Western music theory and its applications*. Harmony Press.

Authors

Weerasak Ngamwongronnchai

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University

439, Jira Road, Nai Mueang Subdistrict, Mueang Buriram District, Buriram

Province 31000

Tel: 065-2169454 E-mail: Weerasak.ng@bru.ac.th

Watin Prachanunt

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University

439, Jira Road, Nai Mueang Subdistrict, Mueang Buriram District, Buriram

Province 31000

Tel: 089-0715400 E-mail: Watin.pn@bru.ac.th

Natthaphon Asawang

Music Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

439, Jira Road, Nai Mueang Subdistrict, Mueang Buriram District, Buriram

Province 31000

Tel: 062-9626569 E-mail: jamesjmkd@hotmail.com